

LOHJA KITTISKOSKI W
kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 2005

Päivi Kankkunen

Museovirasto - arkeologian osasto - koekaivausryhmä I

sisällys

arkistotietoja	2
ote tiekartasta GT 4	3
peruskarttaote	4
johdanto	5
sijainti ja topografia	6
kaivausmenetelmä	6
havainnot	7
koekuopat 96/50 ja 111/48	7
löydöt	8
tiivistelmä	8
kuvataulu	9
kartat	10-16

Liite: Kaarlo Katiskosken tarkastukseen liittyvä karttaluonnos 13.7.2004

Lohja Kittiskoski W

kivikautisen asuinpaikan koekaivaus 2005

Kunta: Lohja

Kylä: Karnainen

Kohde: Kittiskoski W, muinaisjäännösrekisterinumero 444010046

Tila: Kittisranta, Rno 2:188, om. Jorma Penttinen, os. Lohikoskenrinne 113, 08350 Routio

Sijainti: Lohjan kirkosta 6,3 km pohjoiseen

Peruskartta: 204101 LOHJA

Koordinaatit: p = 6692349, i = 3337918, z = 38 - 40 m mpy

Aiemmat tutkimukset:

1985 inventointi/RASI-projekti, Timo Jussila, KM 23152:1-3

2004 tarkastus Kaarlo Katiskoski, KM 35300:253-256

tähän kertomukseen liittyvät:

1) löydöt: KM 35300:1-256

2) negatiivit: 139474-77:

139474: Kaivausalue tien vasemmalla puolella, kuvattu etelästä

139475-76: Panoraamakuva tutkimusalueesta, kaivausalue kuvan keskellä näkyvien mäntyjen ja tien välissä, kuvattu koillisesta

139477: Työkuva, vas: Simo Voutilainen, Hanna Kääriäinen ja Olli Kunnas

3) diat:56749-51

56749 Kaivausalue kuvan keskellä näkyvien mäntyjen ja tien välissä, kuvattu koillisesta

56750 Kaivausalue tien vasemmalla puolella, kuvattu etelästä

56751 Työkuva, vas: Simo Voutilainen, Olli Kunnas ja Hanna Kääriäinen

4) kartat:

yleiskartta 1:500,A4, sivu 10

vaaituskartat:

pinta- ja pohja, 1:25,A4, sivu 11

10 cm pinnasta, 1:25,A4, sivu 12

40 cm pinnasta, 1:25,A4, sivu 13

50 cm pinnasta, 1:25,A4, sivu 14

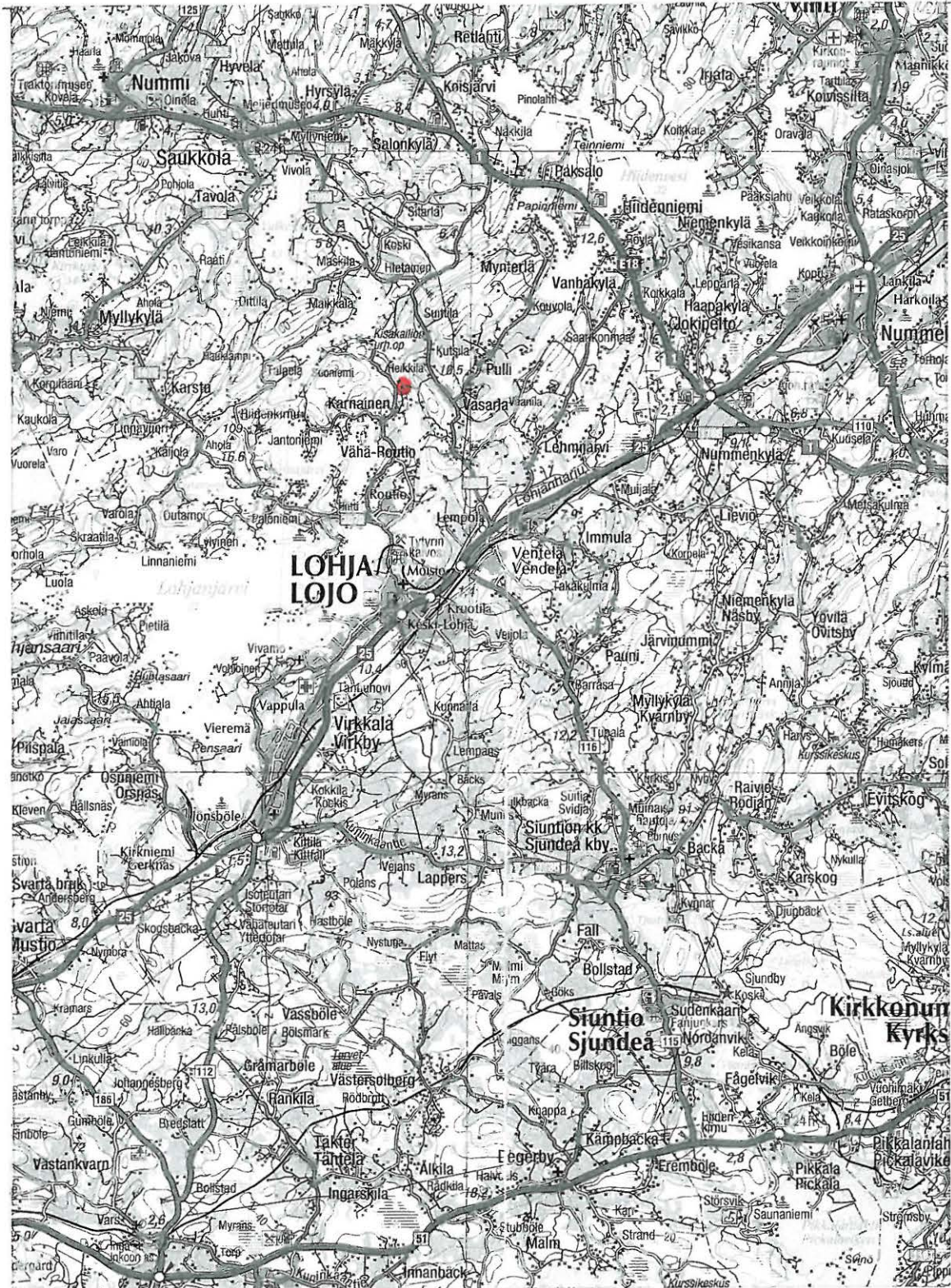
tasokartat:

20 cm pinnasta (vaaitus samassa), 1:25,A4, sivu 15

30 cm pinnasta (vaaitus samassa), 1:25,A4, sivu 16

LOHJA KITTISKOSKI W

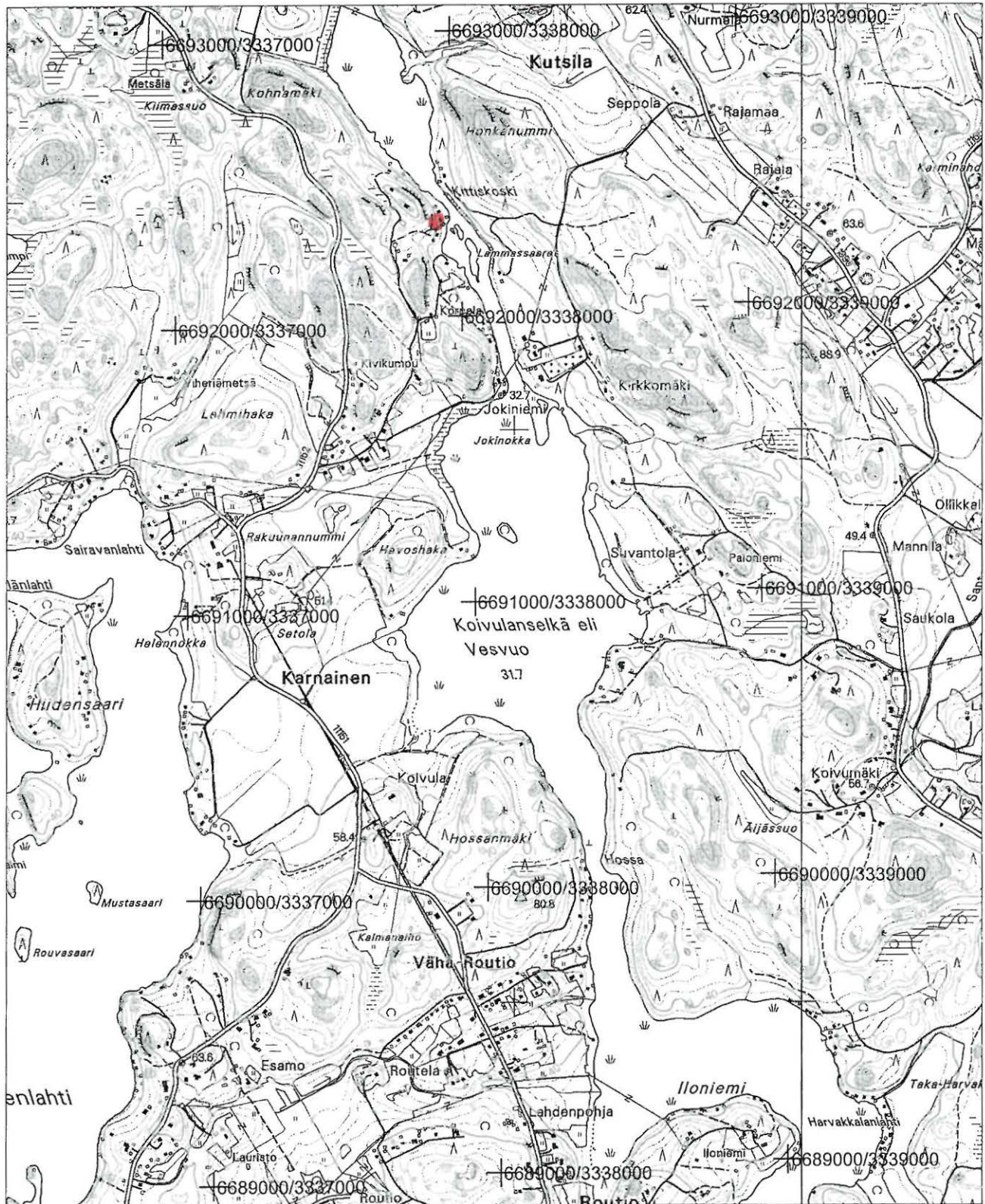
Päivi Kankkunen 2005
Ote tiekartasta GT-2

Päivi Kankkunen 2005

Ote peruskarttalehdestä 2041 01 LOHJA

Koordinaatit: p = 6692349, i = 3337918, z= 35-38 m mpy

Johdanto

Kittiskosken itärannalla oleva kivikautinen asuinpaikka (muinaisjäännösrekisterinumero 444010047) on ollut tiedossa 1970-luvulta lähtien ja siellä on tehty pienimuotoisia tutkimuksia. Helsingin yliopiston inventoinnissa 1985 löydettiin kivikautisen asuinpaikan merkkejä myös kosken länsirannalta (muinaisjäännösrekisterinumero 444010046).

Maanomistajan lomamökin rakentamiseksi anoma poikkeushakemus koskien tonttia kosken länsirannalla saapui Museovirastoon lausunnonle ja lausunnon edellyttämät arkeologiset tutkimukset otettiin koekaivausryhmä 1:n ohjelmaan ajalle 13.- 21.6. ja 27.-28.6. 2005.

Koekaivausryhmä 1:n piirtäjänä toimi FM Teija Nurminen ja tutkimusavustajana fil.yo Piritta Häkälä, kaivajina työskentelivät HuK Hanna Kääriäinen, fil.yo Olli Kunnas ja BA Simo Voutilainen. Kaivauksen johti ajalla 13.-16.6. allekirjoittanut, loppuajan FM Teija Nurminen.

Helsingissä, 20.1. 2006

Teija Nurminen

Päivi Kankkunen

Sijainti ja topografia

Kittiskoski sijaitsee Hiidenvedestä Lohjanjärveen laskevan kapean vesireitin varrella, Kutsilanselän ja Koivulanselän välissä. Koskea on ruopattu useaan otteeseen mm. vuonna 1974, jolloin ensimmäiset löydöt tulivat esille Kittiskosken itärannalta. Nyt tutkittavana oleva asuinpaikka on sijainnut kosken jyrkässä länsirinteessä olleella kapealla tasanteella.

Tasanteella on tie, jolta ja jonka reunoilta on poimittu löytöjä sekä tehty kulttuurimaahavaintoja. Tie päättyy tutkimusalueen pohjoisosassa olevan kesämökin yläpuolelle rakennettuun pieneen paikoitustasanteeseen. Tämän tasanteen yläterassin puoleisessa leikkauksessa on havaittu vahvat kulttuurivärit sekä löytöjä. Paikoitustasanne ja tien yläpuoliseen rinteeseen kaivettu jätekuoppa (nyt pääosin umpeen kasvanut) ovat pahoin tuhonnetut asuinpaikkaa.

Tutkittavalla tontilla sijaitsee em. naapurin mökille päätyvän tien eteläpuolella, rinteiden laskunpuolella, pieni kevytrakenteinen, lahoamassa oleva kesämökki, jonka paikalle uudisrakennusta kaavailaan. Tämän mökin eteläpuolella on myös kesämökki.

Kittiskoskea on perattu ja paikallisten kertoman mukaan tutkittavana olevan tontin tienoilta on noussut rannasta ylös tie, jota pitkin on kuorma-autoilla ajettu ruoppausmassoja pois. Jyrkkä ranta-alue on kokonaan muokattu sekä ruoppausten että kesämökkien ja niille vievien teitten vuoksi.

Maaperä tutkimusalueella on hienohkoa hiekkaa, jossa on siellä täällä kiviä. Puusto on pääosin kuusta, jonkin verran on mäntyjä ja tien alapuolella rinteessä raivauksen vuoksi lehtipuita.

Kaivausmenetelmä

Rakennettavalle alueelle, tien länsipuolelle, paalutettiin noin 15 m²:n suuruinen tasokaivausalue. Alue pintavaahtiin, jonka jälkeen poistettiin turve lapiolla tien leikkauksesta lähtien ja sitten kaivettiin pelkoilla 10 cm:n kerroksissa. Kaivausalueen tienvastainen reuna suoritettiin lapiolla ja reunaruutuja kaivettiin paksun turvepohjan vuoksi hieman syvemmälle kuin kaivausalueen yläreunaa. Löydöt otettiin talteen neliömetrin ruuduissa. Koko kaivausalue kaivettiin noin 40 cm:n syvyyteen, jonka jälkeen ruutujen 100-104/50-51 alueelta kaivettiin vielä 10 cm:n kerros - näin koko alueella oli 10 cm:n paksuinen löydötön kerros.

Kaivausalueelle tehtiin lopuksi vielä tarkistuskuoppia, joista ei tullut löytöjä ja maa niissä oli puhdasta. Kaivausalue peitettiin siten, että tien reunaan laitettiin vain ohut hiekkakerros. Peittokerroksen paksuus nousi kohti metsää ja rinteiden nousua. Maanomistajan luvalla osa hiekasta jätettiin kasaan kaivausalueen viereen. Alue pyrittiin peittämään mahdollisimman siistiksi.

Tasokartat piirrettiin tasoista 20 cm ja 30 cm, muut tasot vain vaahtiin. Tasojen valokuvaaminen ei onnistunut, koska puitten välissä olevaa kaivausaluetta ei saatu varjostetuksi kirkaalta auringon paisteelta.

Koska tutkimusalueen lähellä ei ollut korkeuskiintopistettä, siirrettiin korkeuspiste kaivausalueen pohjoispuolella sijaitsevaan kiveen Karnaistenvirran pinnasta. Korkeuspisteen siirto tapahtui 28.6.2005 kello 9.30 ja kaivauksilla käytetyn kiintopisteen korkeus on 7,67 m tuolloista Karnaistenvirran pintaa korkeammalla eli 39,37 m mpy.

Havainnot

Kaivausalueen pinta turpeen poiston jälkeen vaikutti hyvin sekoittuneelle. Löytöjä saatiin tästä kerroksesta jo kohtalaisesti. Kaivausalueen pohjoisosa noin kahden metrin matkalta (tässä oli pieni kuoppa) sekä noin metrin levyinen, koko kaivausalueen pituinen kaistale tienreunassa olivat liikuteltuja.

Kun oli kaivettu 20 cm mineraalimaan pinnasta mitaten oli kaivausalueella, erityisesti sen itäisessä, tienviereisessä puoliskossa vielä laajalti jäljellä tummaa turpeen alapintaa. Kaivauskerroksia oli vaikea sovitella saman paksuisiksi maaperän aiemman liikuttelun ja rinteiden jyrkkyyden vuoksi. 30 cm:n syvyydellä suurin osa kaivausalueesta oli puhdasta ruskeaa hiekkaa. Vain aivan tienviereisissä ruuduissa oli noin kolmen ja puolen neliön alalla likamaata, jonka reunassa, eteläosassa oli kaksi nokiläikkää, - toisen halkaisija 50 cm ja toisen 75 cm. Tasossa oli myös joitakin kiviä.

Likamaakerros oli keskimäärin noin 20 cm:n paksuinen ja se loppui kerrosta 30 cm - 40 cm kaivettaessa. Tasossa 50 cm huomattiin kolme pyöreähköä likamaaläikkää (halkaisijat noin 20-30 cm) ruutujen 100/50, 100/51 sekä 102/51 alueella. Ruudussa 100/50 ollut läikkä kaivettiin kuopalle ja se ulottui tason 50 cm pinnasta vielä noin 50 cm alaspäin. Ruudussa 102/51 ollut läikkä loppui heti kohta tasosta 50 cm alaspäin kaivettaessa. Kolmas läikkä jatkui tasosta 50 cm noin 15 alaspäin ja se rajautui profiiliin, tästä läikästä löytyi saviastian pala.

Pohjaa kohden koko kaivausalueen maa vaihtui harmaaksi siltiksi.

Koekuopat 96/50 ja 111/48

Koekuopan 96/50 kohdalta pintamaata oli kuorittu runsaasti pois. Koekuoppa kaivettiin koko alaltaan n. 10 cm:n syvyyteen, jonka jälkeen siihen kaivettiin lapiolla n. 40 cm:n syvyyteen n. 40 x 30 cm:n suuruinen tarkistuskuoppa. Kuopan maa-aines oli puhdasta keltaisenruskeaa hiekkaa koko syvyydeltä.

Koekuoppa 111/48 sijaitsi varsinaisen kaivausalueen pohjoispuolella, tasaisessa kohdassa hieman ylempänä rinteessä. Koekuoppa kaivettiin 60 cm:n syvyyteen. Koekuopan lounaisosassa sijaitsi osin kuopan ulkopuolelle ulottuva iso maakivi. Turvekerros oli n. 7 cm:n paksuinen, jonka jälkeen oli noin 6 cm paksu tummanharmaa, voimakkaasti hiilensekainen huuhtoutumiskerros. Huuhtoutumiskerrosta seurasi 5-13 cm:n vahvuinen väriltään tummanruskea multainen kerros. Tämän alla oli noin 15 cm:n paksuinen punaisenruskea selkeästi erottuva kulttuurimaakerros, josta löytyi myös palanutta luuta. Kulttuurimaakerros vaihtui ruskeaksi hiekaksi, joka edelleen vaaleni koekuopan pohjaa kohden mentäessä vaaleankeltaiseksi puhtaaksi hiekaksi. Löytöjä koekuopasta tuli n. 50 cm asti, vaikka maa oli 40 cm jälkeen väriltään luontaisen puhdasta. Koekuopan koilliskulmaan kaivettiin noin 30 cm syvä tarkistuskuoppa, jonka maa oli puhdasta vaaleaa soraiseksi muuttuvaa hiekkaa.

Löydöt

kpl/g	0-10cm	10-20cm	20-30cm	30-40cm	40-55cm	koekuopat	yhteensä
saviastian reunapala	6/30	3/13	1/7	2/14	1/4,5		13/68,5
saviastian kylkipala	185/436	89/169	78/212	30/70	8/21	4/4,8	394/912,8
saviastian ponttipala	5/19,5	1/3,5	1/14				7/37
palanut savi					1/0,5		1/0,5
kivilaji-iskos	9/39	3/14	4/40	7/93		1/0,7	23/186,7
kvartsiesine	2/3,3	4/8	4/12,5				10/23,8
kvartsikaavin	3/8	1/5	1/4,3				5/17,3
kvartsiydin	3/76	3/15	3/51	1/2			10/144
kvartsi-iskos	42/107	90/207	75/187	25/140,5	5/10	9/34,6	246/686
palanutta luuta	5g	20g	15g	5g	3g	4g	~52g

Saviastian palaset vaikuttavat kuuluvan varhaisen kampakeramiikan nuorempaan vaiheeseen, noin 4500-4000 eKr. Saviastianioissa on koristeena erilaisia leimoja ja leveää kampaleimaa, savimassan sekoitteena on yleisimmin kivimurskaa tai massassa on ollut sekoitteena jotakin orgaanista ainetta, joka on sittemmin hävinnyt. Vaikka kaivausalueelta on kivilaji-iskoksia ei kivilajiesineitä löydetty lainkaan. Kvartsimateriaalia on monipuolisesti, sekä iskoksia että ytimiä ja esineitä.

Tiivistelmä

Lohjan Kittiskosken molemmin puolin on asuttu kivikaudella; saviastian paloista päätellen sen itärannalla jopa metallikausiin asti. Kosken itärannalta on löydetty merkkejä tiiviistä asumisesta varhaisen kampakeramiikan aikana, mutta ei myöhemmin. Jyrkkärinteisen kosken itäisellä puolella on todennäköisesti ollut maastollisesti paremmat mahdollisuudet asumiseen.

Koskea ja sen rinteitä on muokattu hyvin voimallisesti vuosien saatossa ja asutusjäljet sen läntisellä puolella ovat vaurioituneet pahoin. Tällä alueella tutkittiin tasokaivauksena noin 15 m² ja tehtiin kaksi neliömetrin suuruista koekuoppaa. Löytöinä saatiin runsaimmin varhaisen kampakeramiikan nuorempaan vaiheeseen ajoittuvia saviastian palasia sekä kvartsimateriaalia. Kivilaji-iskoksia löytyi jonkin verran ja kohtalaisen runsaasti palanutta luuta. Kiinteitä rakenteita ei tavattu, mutta kulttuurikerroksen värit olivat voimakkaat ja selkeästi erotettavat. Kulttuurikerroksen paksuus oli vaihteleva, keskimäärin noin 20 cm.

Tutkimuskohteessa on jyrkän rinteiden pienellä terassilla kivikautinen asuinpaikka, jota kesäasunnot, tie ja sen levennykset sekä jätemonttu ovat pahoin tuhonneet. Kesän 2005 tutkimukset voidaan katsoa kohteen kuntoon ja pinta-alaan nähden riittäviksi.

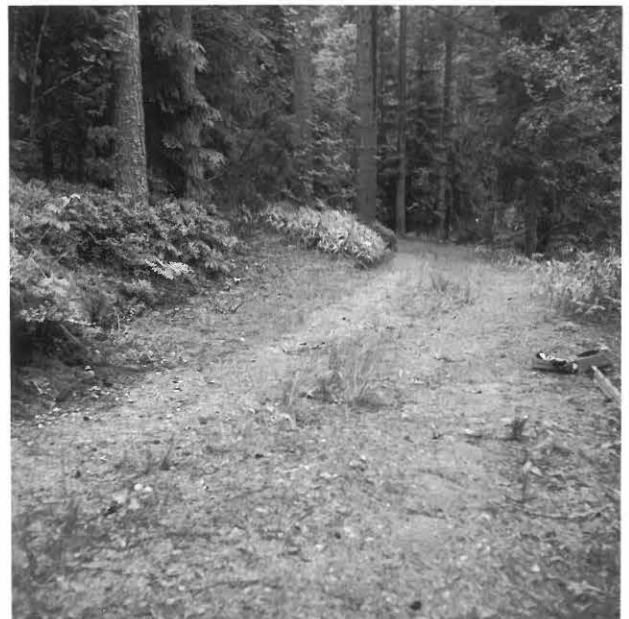

F. 139475-76

Yleiskuva tutkimusalueelle,
kaivausalue kuvassa keskellä
näkyvien mäntyjen ja tien
välissä, kuvattu koillisesta

F. 139477 Työkuva, vas.
Simo Vuorilainen, Hanna Käänäinen
ja Olli Kunnas

F. 139474 Kaivausalue tien
vasemmalla puolella,
kuvattu etelästä

LOHJA KITTISKOSKI W

Päivi Kankkunen 2005

YLEISKARTTA

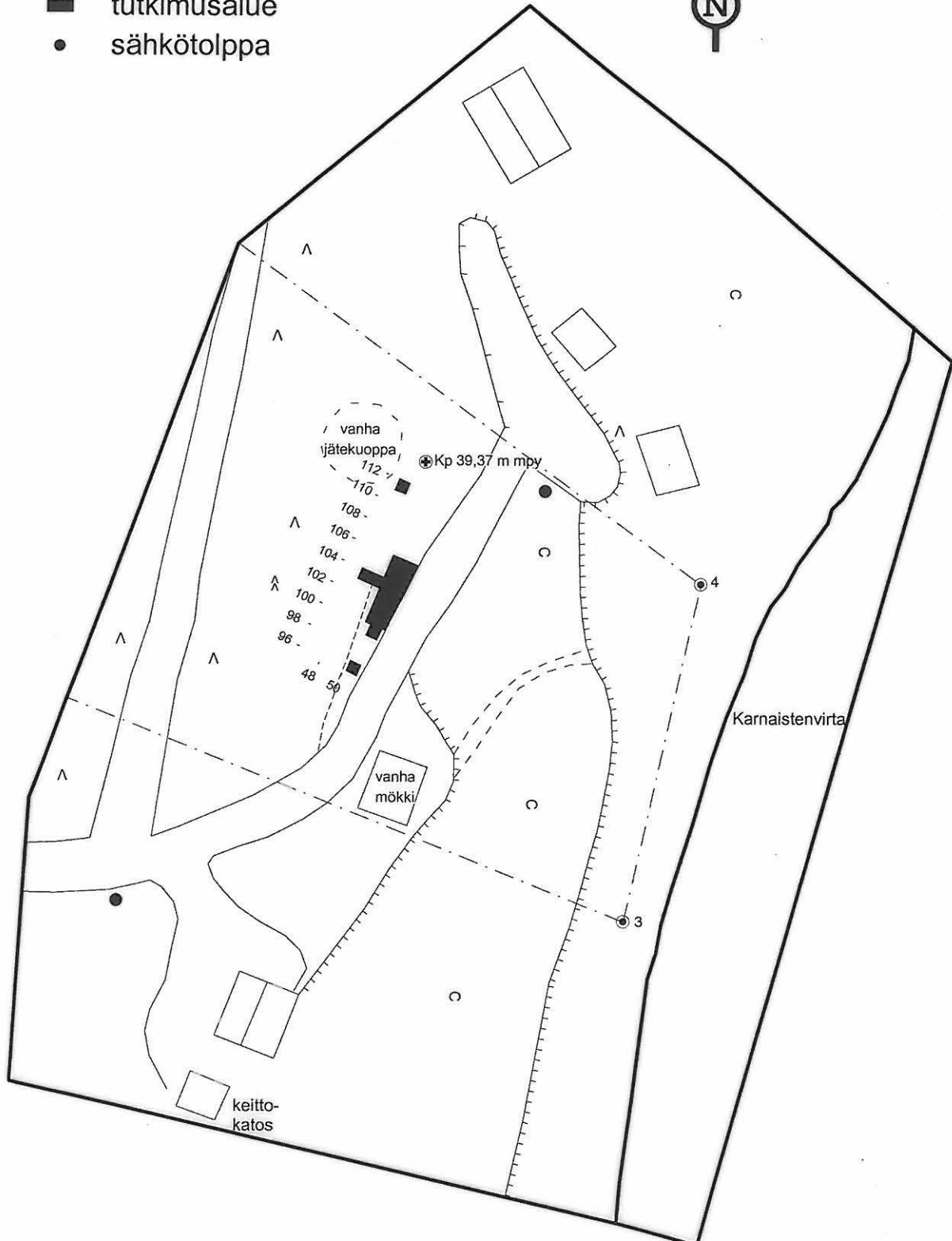
mk 1:500

 25m

Piirt. ja digit. Teija Nurminen

neulapohjoinen

- tutkimusalue
- sähkötolppa

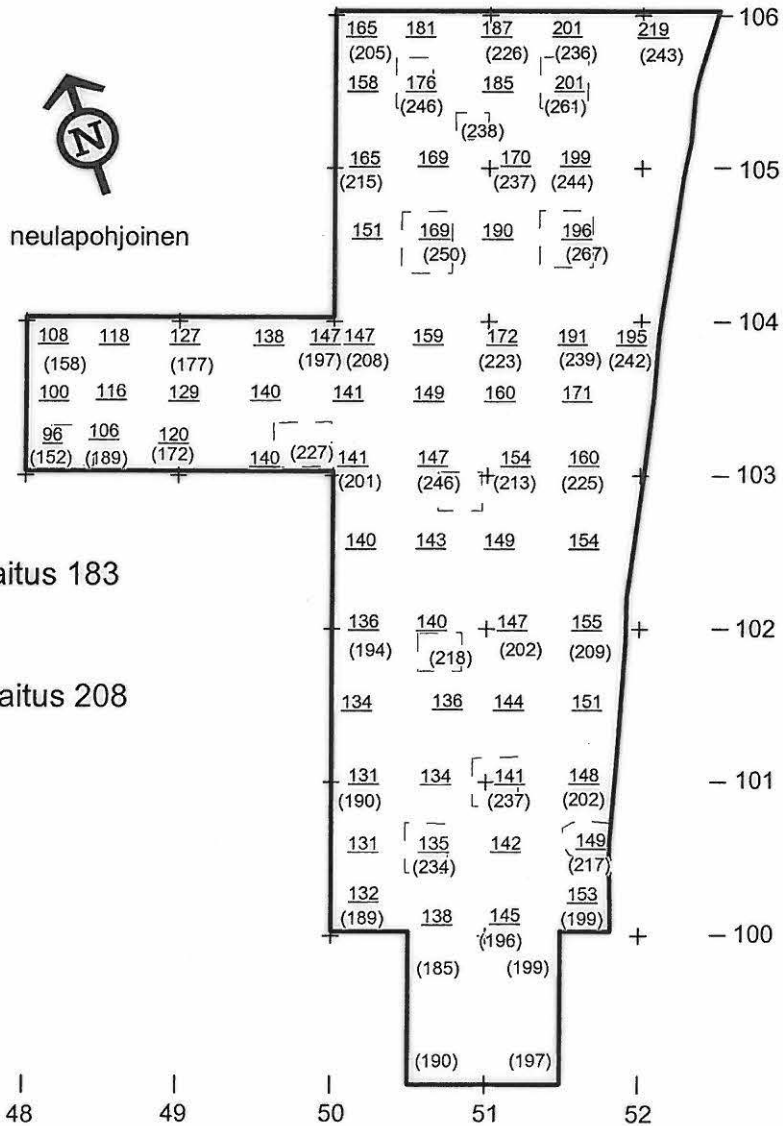
LOHJA KITTISKOSKI W
Päivi Kankkunen 2005

VAAITUSKARTTA
Pinta- ja pohjavaaitus
ruudut 99-105/48-51
mk 1:50

Kp.39,37 m mpy
kojelukema 140
Piirt. ja digit. Teija Nurminen

- 165 pintavaaitus
- (250) pohjavaaitus

Koekuoppa 96/50
pintavaaitus 143, pohjavaaitus 183

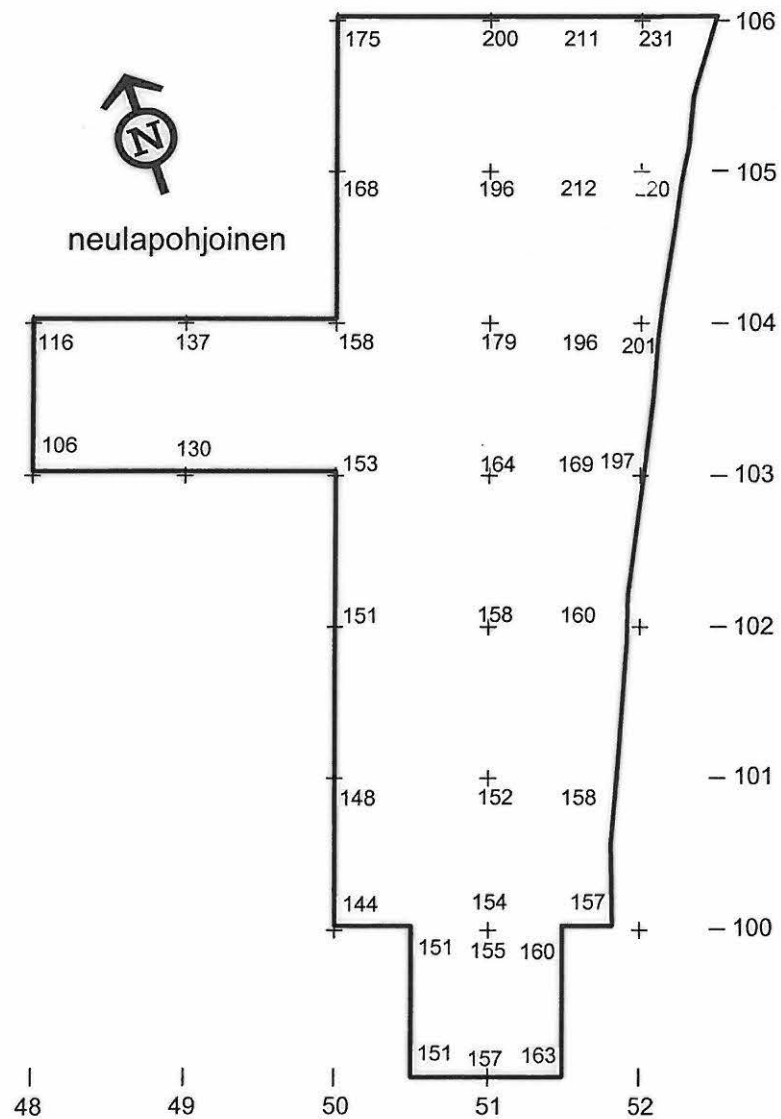
Koekuoppa 111/48
pintavaaitus 148, pohjavaaitus 208

LOHJA KITTISKOSKI W
Päivi Kankkunen 2005

VAAITUSKARTTA
10 cm maanpinnasta
ruudut 99-105/48-51
mk 1:50

Kp 39,37 m mpy
kojelukema 140
Piirt. ja digit. Teija Nurminen

LOHJA KITTISKOSKI W
Päivi Kankkunen 2005

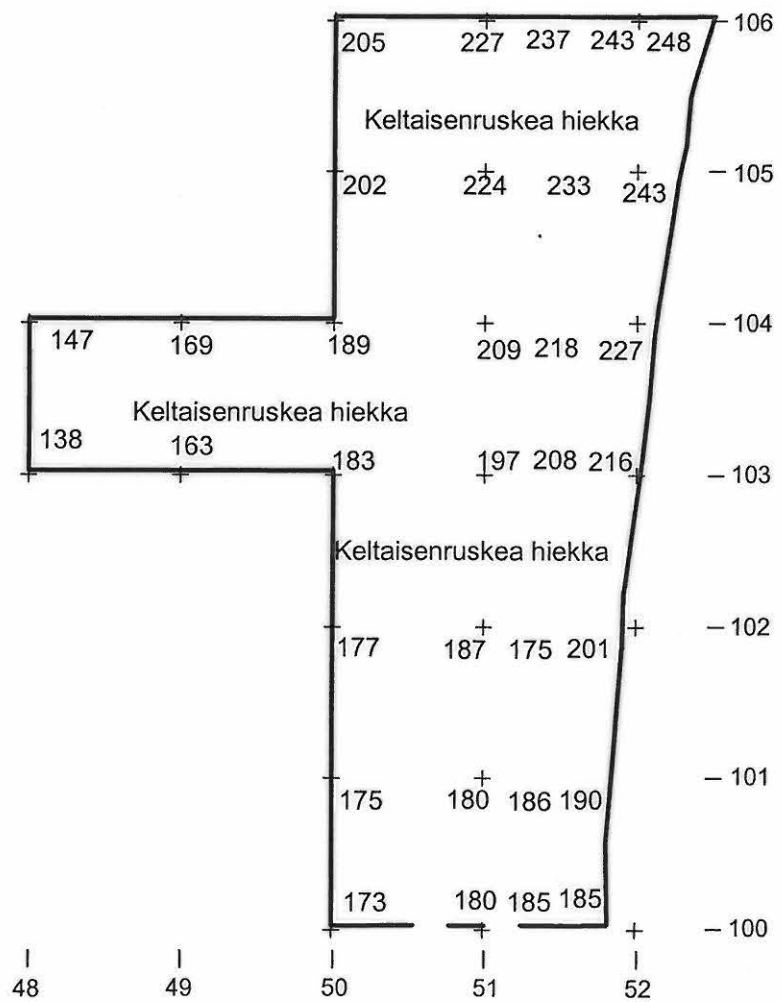
VAAITUSKARTTA
40 cm maanpinnasta
ruudut 100-105/48-51
mk 1:50

Kp 39,37 m mpy
kojelukema 140
Piirt. ja digit. Teija Nurminen

neulapohjoinen

LOHJA KITTISKOSKI W
Päivi Kankkunen 2005

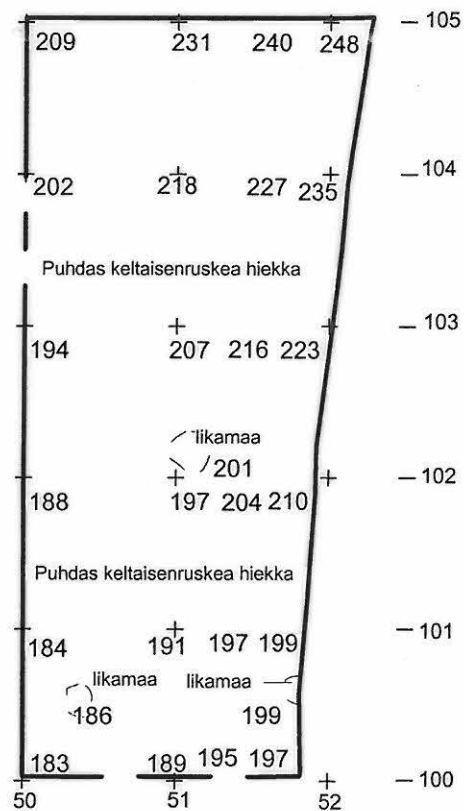
VAAITUSKARTTA
50 cm maanpinnasta
ruudut 100-105/50-51
mk 1:50

 2m

Kp 39,37 m mpy
kojelukema 140
Piirt. ja digit. Teija Nurminen

neulapohjoinen

LOHJA KITTISKOSKI W
Päivi Kankkunen 2005

TASOKARTTA
20 cm maanpinnasta
ruudut 99-105/48-51
mk 1:25

Kp 39,37 m mpy

kojelukema 140

Piirt. ja digit. Teija Nurminen

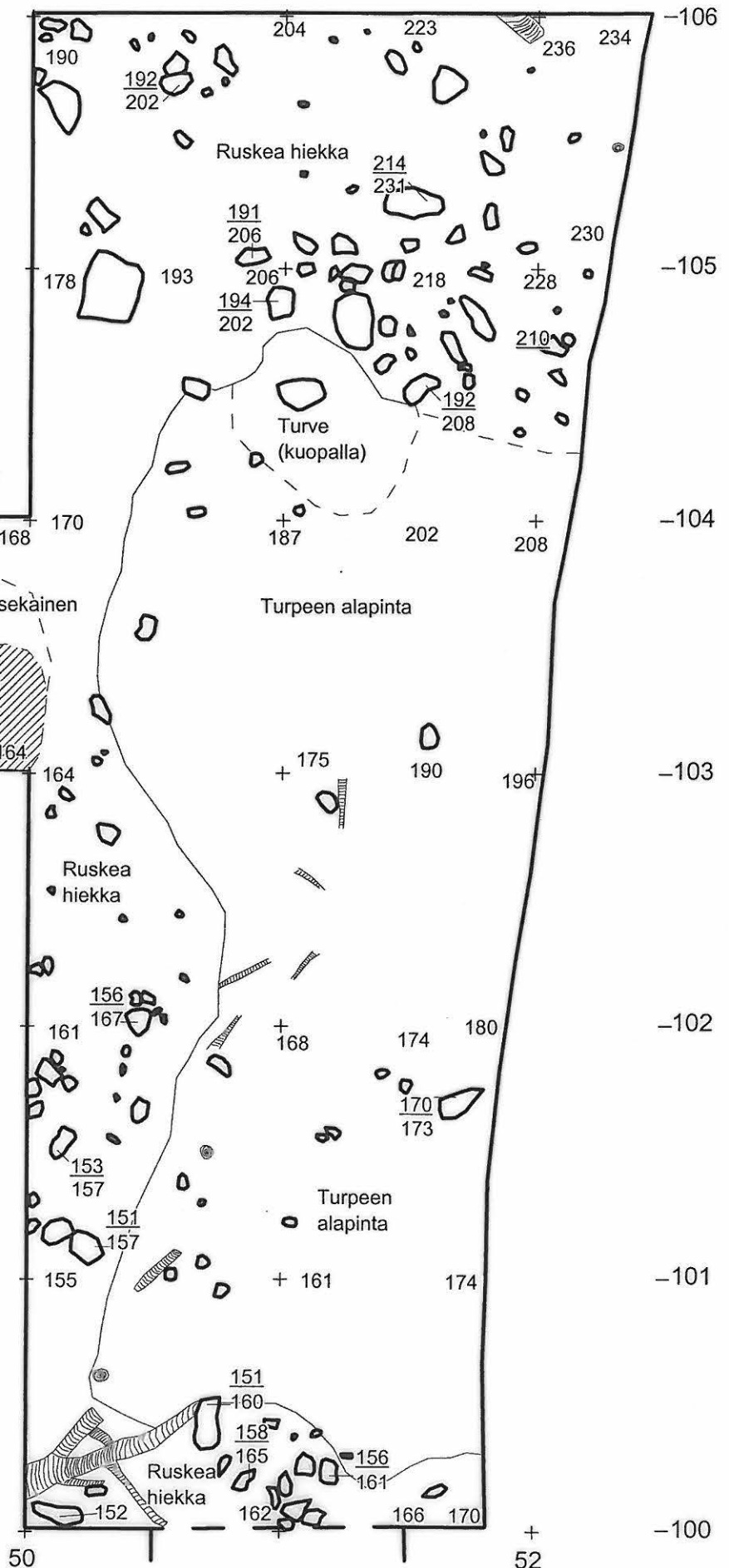
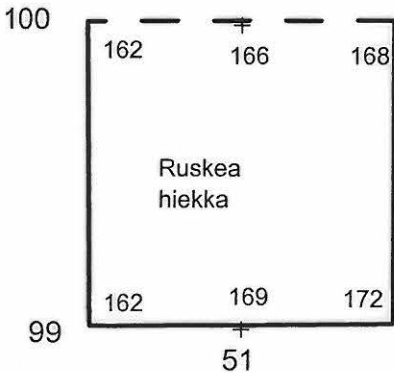
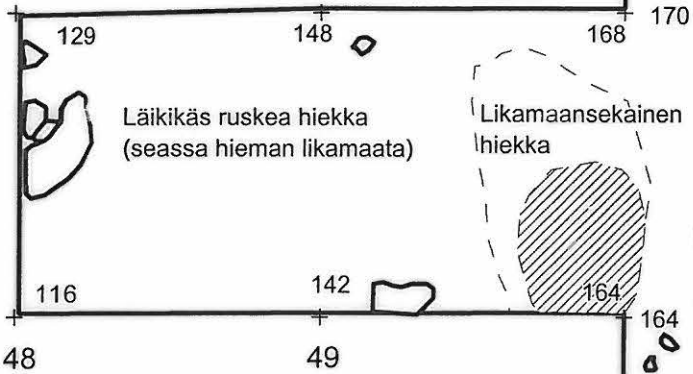
kivi

likamaa

neulapohjoinen

LOHJA KITTISKOSKI W

Päivi Kankkunen 2005

TASOKARTTA

30 cm maanpinnasta

ruudut 99-105/48-51

mk 1:25

Kp 39,37 m mpy

kojelukema 140

Piirt. ja digit. Teija Nurminen

- kivi
- likamaa
- nokimaa

neulapohjoinen

